

Д. О. ЛОГАЧОВ

аспірант

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-5503-1117

В. Д. ФІЛІПОВА

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-8476-3341

ВПЛИВ ПОТЕНЦІАЛУ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ НА ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ

У даній роботі досліджено питання реалізації принципів локальної демократії в контексті демократичного врядування. Розкрито сутнісні характеристики поняття «локальна демократія» та вказано, що трактування даної дефініції значно відрізняється в різних країнах, а відповідно і варіюється концепція відносин між місцевим населенням і державою. Встановлено, що локальна демократія є стрижнем функціонування місцевого самоврядування, спирається на демократичні цінності, використовує демократичні механізми та ґрунтується на активній позиції місцевого населення. Серед іншого зазначено, що впровадження локальної демократії базується на нормативно забезпеченій спроможності територіальної громади брати активну участь у вирішенні питань місцевого значення, як на загальнодержавному та і на локальному рівнях. Доведено, що вплив потенціалу локальної демократії на демократичне врядування можна оцінити через активність участі громадян у вирішенні проблем локального рівня, при цьому участь громадськості в політичній діяльності можна поділити на два види: активний та пасивний. У висновку зазначено, що ефективна локальна демократія є необхідною умовою для забезпечення стійкого й справедливого економічного і соціального розвитку, просування демократичного врядування і заохочення демократичних цінностей. Практика просування локальної демократії та її вплив на демократичне врядування доводять, що компонентами національної моделі локальної демократії в Україні мають стати механізми зв'язку інституційної структури громади з основними соціально-демографічними групами. Ця ланка є досить слабкою у контексті загальної тенденції елітаризації політики в Україні. Укріплення взаємозв'язку між соціально-представницькими та власне політичними установами й організаціями покликано забезпечити внутрішню стійкість і стабільність локального політикуму, зосередити його на внутрішніх, а не на зовнішніх завданнях. Інтеграція локальних спільнот в Україні не «згори», а «знизу» має надати локальній демократії більшу репрезентативність, що врешті забезпечить і кращу якість демократичного врядування.

Ключові слова: потенціал, локальна демократія, демократичне врядування.

D. O. LOHACHOV

Postgraduate Student

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-5503-1117

V. D. FILIPPOVA

Doctor of Public Administration, Professor,

Professor at the Department of Public Administration

and Local Self-Government

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-8476-3341

THE INFLUENCE OF THE POTENTIAL OF LOCAL DEMOCRACY ON DEMOCRATIC GOVERNMENT

This article examines the issue of implementing the principles of local democracy in the context of democratic governance. The essential characteristics of the concept of "local democracy" are revealed and it is indicated that the interpretation of this definition differs significantly in different countries, and accordingly the concept of relations between the local population and the state varies. It has been established that local democracy is the core of the functioning of local self-government, is based on democratic values, uses democratic mechanisms and is based on the active position of the local population. Among other things, it is stated that the implementation of local democracy is based on the normatively ensured ability of the territorial community to actively participate in solving issues of local importance,

both at the national and local levels. It is proved that the impact of the potential of local democracy on democratic governance can be assessed through the active participation of citizens in solving problems at the local level, while public participation in political activity can be divided into two types: active and passive. The conclusion states that effective local democracy is a necessary condition for ensuring sustainable and fair economic and social development, promotion of democratic governance and promotion of democratic values. The practice of promoting local democracy and its influence on democratic governance prove that the components of the national model of local democracy in Ukraine should be the mechanisms for connecting the institutional structure of the community with the main socio-demographic groups. This link is quite weak in the context of the general trend of elitism of politics in Ukraine. Strengthening the relationship between socio-representative and actually political institutions and organizations is designed to ensure the internal stability and stability of the local political system, to focus it on internal rather than external tasks. The integration of local communities in Ukraine, not "from above", but "from below", should give local democracy greater representativeness, which will ultimately ensure a better quality of democratic governance.

Key words: potential, local democracy, democratic governance.

Постановка проблеми

Різні концепції локальної демократії висувають різні завдання, функції та стратегії реформ для місцевого політичного керівництва в межах демократичного врядування. Одним з пріоритетних завдань локальної демократії є вдосконалення демократичної політики та практики, необхідних для прискорення прогресу в сфері сталого людського розвитку, а також забезпечення того, щоб політика на місцевому рівні відображала потреби та вподобання територіальної громади. На локальному рівні демократія передбачає розподіл і розподіл суспільних благ відповідно до вподобань і потреб людей. Щоб ця «низова» демократія матеріалізувалась, громадяни мають отримати певну роль у цих процесах, і ця роль як правило визначається в демократичних структурах, політичній культурі та процесах участі. Ефективна локальна демократія може сприяти активності громадськості та її потенційній участі в локальній політиці, покращення надання послуг, зміцнення громади та покращення результатів її територіального розвитку. Однак слід пам'ятати, що надмірна локалізація влади може створити місцеві олігархії або місцеву автократію, в якій непередбачені повноваження здійснюються без реального демократичного представництва чи підзвітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Слід звернути увагу на те, що ґрунтовні наукові дослідження проблем локальної демократії розпочались лише у двадцятому столітті. Європейська асоціація локальної демократії (ALDA) трактує локальну демократію як самоврядування, що надає право місцевій владі у рамках закону регулювати і управляти частиною державних справ. Це право присуджується радам або зборам, що складаються з вільно обраних членів таємним голосуванням і підзвітних їх власному місцевому виборчому округу [1].

М. Лендєл, досліджуючи локальну демократію визначила її як політичний режим, який реалізується на найнижчому територіальному рівні публічної влади в межах інститутів місцевого самоврядування, гарантований державою, і характеризується автономією, поєднанням представницьких і прямих форм демократії, конкуренцією еліт, демократичним участю у політиці та умовність. Сприятлива політична та культурна орієнтація [3].

М. Цумарев досліджував процеси формування громадянської культури локальної демократії в сучасній Україні, в результаті, він дійшов висновку, що впровадження локальної демократії базується на нормативно забезпеченій спроможності територіальної громади брати активну участь у вирішенні питань місцевого значення, як на загальнодержавному та локальному рівнях. Учений вважає, що «до «демократичних механізмів» та «інструментів прямої демократії» слід віднести законодавчо визначені механізми прямої демократії, здійснення яких відбувається в межах територіальної громади» [3].

Інші учені наголошують, що місцева демократія визначає демократичні процеси там, де поширена децентралізація державної влади, існують інститути місцевого самоврядування та громадянського суспільства, демократія походить від народу, здійснюється людьми та в інтересах народу [4, с. 54].

Т. Майко досліджуючи локальний рівень демократії розглядає його як «сферу, де можуть втілюватися певні демократичні принципи поведінки суб'єктів політики, оскільки саме тут можлива безпосередня участь громадян при одночасному виборі ними локальних керівників» [5, с. 11].

Отже, на сьогодні науковцями досліджено основи функціонування локальної демократії, яка є стрижнем функціонування місцевого самоврядування, спирається на демократичні цінності, використовує демократичні механізми та ґрунтується на активній позиції місцевого населення [6]. Разом з тим окремі аспекти порушеного питання залишаються недостатньо розкритими і потребують додаткового осмислення.

Формулювання мети дослідження

Оскільки для сучасної демократичної держави важливим та визначальним фактором є раціональна та ефективна організація влади на всіх рівнях, актуальним стає питання про співвідношення демократії та місцевого самоврядування. Виходячи зі сказаного, метою нашої статті є теоретичний аналіз специфіки локальної демократії та впливу її потенціалу на демократичне врядування.

Викладення основного матеріалу дослідження

У глобальному звіті по децентралізації та локальній демократії звернено увагу на поняття «локальна демократія» та вказано, що трактування даної дефініції значно відрізняється в різних країнах, а відповідно і варіюється концепція відносин між місцевим населенням і державою. У зазначеному Звіті наголошено, що локальна демократія належить до відносин між різними рівнями влади; децентралізація – до статусу місцевої влади, а місцеве самоврядування є способом здійснення влади. Порівняння між цими трьома термінами показує конвергенцію на рівні політичних ідей та правових понять. Тому локальна демократія є способом і формою реалізації влади на місцевому рівні і основою конституційного ладу та демократичного врядування [7, с. 309-310].

Вирішуючи питання локальної демократії в конституції, її розробники зазвичай стикаються з трьома основними проблемами. По-перше, їм потрібно знайти відповідний і дієвий баланс між: суспільними вимогами місцевої демократії; практичність місцевої демократії з точки зору ефективності, потенціалу та ресурсів; протилежні вимоги єдності, одноманітності та спільного використання ресурсів. По-друге, вони повинні переконатися, що місцеве самоврядування є демократичним і не призведе лише до передачі влади нерепрезентативним, нечутливим і невідомим місцевим елітам. По-третє, вони повинні виразити принципи та інститути місцевої демократії в тексті конституції таким чином, щоб збалансувати: необхідність захисту місцевої автономії від централізованих тенденцій національних урядів; потребу в гнучкості та чуйності адаптуватися до мінливих потреб, вимог і обставин [8, с. 6].

Щоб вирішити ці проблеми, багато конституцій містять окремий розділ або серію статей про локальну демократію. Вони можуть включати положення, що встановлюють структури місцевої демократії, передбачають місцеві вибори (і іноді місцеві референдуми та інші форми участі громадян) і надають повноваження та обов'язки місцевим органам влади. Однак ступінь, до якої локальна демократія конституційно визначена та закріплена (на відміну від регулювання лише звичайним законом), залежить від країни. У цьому відношенні Е. Булмер виділяє три широкі категорії конституцій:

1. Відсутність конституційного припису. У деяких конституціях місцева демократія не згадується або згадується лише мінімально. В основному це старіші конституції або конституції малих централізованих країн зі слабкими традиціями місцевого самоврядування (наприклад, Ботсвана, Ямайка та Латвія). Відсутність конституційних положень не означає, що в цих країнах відсутні інститути місцевого самоврядування, а радше те, що повноваження, структура та саме існування таких інститутів випливають із звичайних законів, які приймаються законодавчою більшістю, без будь-якого спеціального конституційного визнання чи захисту. Федеральні конституції також можуть мовчати про місцеве самоврядування, якщо місцеве управління регулюється складовими одиницями, а не федеральним законодавчим органом (як в Австралії, Канаді та Сполучених Штатах) [8, с. 7].

2. Обмежений конституційний припис. Деякі конституції містять загальні зобов'язання щодо місцевої демократії та, можливо, встановлюють основні принципи, на яких має базуватися місцева демократія, але не вдаючись у деталі (Бангладеш, Ірландія, Мальта). Конституція Ірландії, як типовий приклад, після прийняття 20-ї поправки в 1999 році підтвердила принцип місцевої демократії, вказавши, що по всій країні мають бути виборні органи місцевого самоврядування та що вибори мають проводитися принаймні кожні п'ять років, але залишає деталі місцевого самоврядування, включаючи структуру, склад, повноваження, обов'язки та фінансування місцевих органів влади, звичайне законодавство [8, с. 7].

3. Детальний конституційний припис. Є кілька конституцій, які досить детально визначають структуру, склад, повноваження, обов'язки та фінансування місцевих установ (наприклад, Бразилія, Гана, Індія). Така приписуюча конституція може вимагати, щоб центральна влада чи органи державного рівня передали повноваження, або вона (конституція) може нав'язати певну уніфікованість і стандартизацію інституціям, які інакше хаотичні [8, с. 7].

При цьому, в ситуаціях, коли вимога посилення локальної демократії мотивується прагненням розширити права та захистити ідентичність етнічних, культурних, мовних чи релігійних меншин, зазвичай виникає потреба забезпечити, щоб кордони місцевих органів влади відображали ці межі громад, навіть на деякі кошти для економічної чи адміністративної ефективності, і що повноваження, надані місцевій владі, включають культурно чутливі питання, такі як освіта, водночас захищаючи права «меншин у меншинах».

Отже, впровадження локальної демократії базується на нормативно забезпеченій спроможності територіальної громади брати активну участь у вирішенні питань місцевого значення, як на загальнодержавному та локальному рівнях.

Деякі вчені у своїх наукових працях зазначають, що демократія є яскравим прикладом по суті суперечливої концепції. Тим не менш, вони об'єднуються навколо підходів, які виходять за рамки виборчих і процедурних компонентів і включають такі питання, як участь і обговорення. Для локальної демократії такий інклюзивний підхід виглядає природним, оскільки така демократія – це дещо більше, ніж простий розподіл державних повноважень шляхом децентралізації чи передачі окремих повноважень. Складовими елементами такого підходу є певна «спроможність системи» – тобто автономія (бюджетна, адміністративна, політична), що дозволяє: (1) місцевій владі швидко реагувати на потреби громади; (2) підвищувати «ефективність громадян» – тобто виражати колективні

уподобання громадян через процеси участі в місцевих справах [9]. Отже, демократія збільшує надання суспільних благ і може зменшити корупцію, сприяючи досягненню поставлених цілей розвитку, зменшенню нерівності, а також миру, справедливості та міцних інституцій. При цьому варто зазначити, що на політику соціального захисту високоякісні демократії витрачають значно більше, ніж закриті автократії. У той час як низькоєфективні демократії часто страждають від корупції, демократії, які розвивають сильні механізми вертикальної підзвітності, зменшують корупцію та, нарешті, демократії створюють більш прозорі та якісні дані [10; 11].

Однак сьогодні досить часто дослідники звертають увагу на прояви загальної ерозії ліберальної демократії в Європі, яка проявляється у випорожненні демократичних інституцій у західноєвропейських демократіях і демократичному відкаті в нещодавно демократизованих країнах [12]. Цей «відкат від демократії» вчені визначають як процес певних навмисних дій, спрямованих на поступовий підірив фундаментальних формальних і неформальних правил гри щодо політичних прав, свобод і верховенства права існуючих демократій [13]. Учені визначають, що в сучасних суспільствах із зростанням поляризації, популізму, партій, які виступають проти істеблішменту, браку політичних знань, недовіри, зростання нерівності та складних систем голосування та реєстрації, демократія стикається з багатьма викликами. Вважається, що слабкі інституції разом із зростаючим неолібералізмом є ключовою перешкодою для сталого розвитку в майбутньому. Дослідники стверджують, що політична нерівність, зменшення традиційних форм політичної участі та зростання влади неаждоритарних інститутів є найбільш тривожними проблемами, крім того, в умовах демократичного врядування громадяни в ідеалі повинні мати можливість впливати на політичний порядок денний на основі політичної рівності та індивідуальних свобод [14, с. 18].

Незаперечним є той факт, що однією з найважливіших сучасних подій у державній політиці та управлінні стало зростання інновацій у демократичному врядуванні, які прагнуть доповнити представницькі інститути та підвищити ефективність і легітимність розробки політики на місцевому рівні використанням основних засад локальної демократії. Демократичне врядування часто базується на принципах дорадчої демократії, яка наголошує на вільному, відкритому та публічному міркуванні [15].

На нашу думку, досліджуючи питання демократичного врядування, слід враховувати два аспекти. По-перше, коли процеси участі почали користуватися підтримкою політиків (принаймні в риторичі) і поширюватися в усьому світі, інституційні елементи, які сприяли б соціальній справедливості через перерозподіл влади та багатства, такі як стимули для мобілізації населення з маргіналізованих секторів, були відсторонені. Акцент змістився на роль участі громадян у зміцненні легітимності представницьких інституцій шляхом сприяння виробленню більш інформованих та аргументованих рішень складних питань. По-друге, незважаючи на постійну загрозу кооптації громадянського внеску державними установами, зростаючі вимоги до інститутів участі з радикально збільшеними регуляторними повноваженнями нещодавно були визначені як соціальні. Це може означати, що демократичне врядування набуває центрального значення в проєктах соціальної трансформації та поглиблення локальної демократії [16, с. 717].

Ми вважаємо, що вплив потенціалу локальної демократії на демократичне врядування на сьогодні можна оцінити через активність участі громадян у вирішенні проблем локального рівня. При цьому, участь громадськості в політичній діяльності можна поділити на два види: активний та пасивний. Активна участь передбачає пропонування альтернатив місцевої політики, які відрізняються від політики уряду, моніторинг, оцінювання, критику та вдосконалення такої політики. Навпаки, дії, включені до категорії пасивної участі, підкорюються владі та приймають і виконують будь-які провладні рішення. Загальні етапи процесу формування політики включають визначення порядку денного та формулювання політики. На етапі визначення порядку денного деякі громади стають важливим компонентом у управлінні демократичним врядуванням. Виходячи зі сказаного, для громади стає важливим брати активну участь у процесах врядування на місцевому рівні, оскільки в демократичній системі політична участь (тобто в процесах формування та реалізації політики на місцевому рівні), як активна, так і пасивна, значною мірою впливатиме на досягнення мети локальної демократії.

Висновки

Отже, ефективна локальна демократія є необхідною умовою для забезпечення стійкого й справедливого економічного і соціального розвитку, просування демократичного врядування і заохочення демократичних цінностей. Практика просування локальної демократії та її вплив на демократичне врядування доводять, що компонентами національної моделі локальної демократії в Україні мають стати механізми зв'язку інституційної структури громади з основними соціально-демографічними групами. Ця ланка є досить слабкою у контексті загальної тенденції елітаризації політики в Україні. Укріплення взаємозв'язку між соціально-представницькими та власне політичними установами й організаціями покликане забезпечити внутрішню стійкість і стабільність локального політичного, зосередити його на внутрішніх, а не на зовнішніх завданнях. Інтеграція локальних спільнот в Україні не «згори», а «знизу» має надати локальній демократії більшу репрезентативність, що врешті забезпечить і кращу якість демократичного врядування.

Список використаної літератури

1. Local democracy today and tomorrow – learning from good practice. URL. http://www.clgf.org.uk/default/assets/File/Publications/reports/Local_Democracy_today_and_to_morrow-learning_from_good_practice-IDEA-CLGF-CityInsight2014.pdf
2. Лендбел М.О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи: Монографія. Ужгород: Мистецька лінія, 2011. 688 с.
3. Цумарев М. І. Формування громадянської культури локальної демократії в сучасній Україні : дис. ... к-та політ. наук: 23.00.03 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 245 с. URL: https://old.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/dis_Tsumariiev.pdf
4. Панкратова В. О. Використання інструментів локальної демократії в Україні: правові аспекти. *Нове українське право*, 2022. №. 2. С. 101-106.
5. Музиченко Г. В. Основні компоненти місцевої демократії в сучасній Україні. *Труди Одеського політехнічного університету*. Вип. 2 (18), 2002. С. 320-323.
6. Майко Т. С. Міська рада як інститут локальної демократії в Україні : дис. ... к-та наук : 23.00.02 / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2017. 231 с. Режим доступу: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/3972/4005>
7. Decentralization and local democracy in the world : first global report by United Cities and Local Governments : Washington, DC : World Bank, 2009. 345 p. : ill. (some col.), tables (col.) URL: https://www.gold.uclg.org/sites/default/files/GOLDI_%20EN.pdf
8. Bulmer, E. (2017). Local democracy. International IDEA Constitution-Building Primer Local democracy. Stockholm: International IDEA. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/local-democracy-primer.pdf>
9. Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen, C. H., Krusell, J., Medzihorsky, J., Pernes, J., et al. (2019). The Methodology of «Varieties of Democracy» (V-Dem)1. *Bull. Sociol. Methodol.* 143, 107–133. doi: 10.1177/0759106319854989
10. Weidmann, N. B., Benitez-Baleato, S., Hunziker, P., Glatz, E., & Dimitropoulos, X. 2016. Digital Discrimination: Political Bias in Internet Service Provision Across Ethnic Groups. *Science* 353(6304). URL : <https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.aaf5062>
11. McMann, K. M., Seim, B., Teorell, J., & Lindberg, S.I. 2020. Why Low Levels of Democracy Promote Corruption and High Levels Diminish It. *Political Research Quarterly* 73(4). URL : <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1065912919862054>
12. Greskovits, B. (2015). The hollowing and backsliding of democracy in East Central Europe. *Glob. Policy* 6, 28-37. doi: 10.1111/1758-5899.12225
13. Bermeo, N. (2016). On democratic backsliding. *J. Democracy* 27, 5–19. doi: 10.1353/jod.2016.0012
14. European Commission, Joint Research Centre, Rudkin, J., Kimbell, L., Stoermer, E., et al., *The future of government 2030+ : a citizen centric perspective on new government models*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019. doi:10.2760/145751. URL : <https://data.europa.eu/doi/10.2760/145751>
15. Heinelt, H. (2018). Introduction. In H. Heinelt (ed), *Handbook on Participatory Governance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, pp. 1-16.
16. Bua A., Bussu S. Between governance-driven democratisation and democracy-driven governance: Explaining changes in participatory governance in the case of Barcelona. *European Journal of Political Research*, 2021. Т. 60. №. 3. С. 716-737. URL : <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1475-6765.12421>

References

1. Local democracy today and tomorrow – learning from good practice. URL. http://www.clgf.org.uk/default/assets/File/Publications/reports/Local_Democracy_today_and_to_morrow-learning_from_good_practice-IDEA-CLGF-CityInsight2014.pdf
2. Lend'el M.O. (2011) Mistseva demokratiya u krayinakh Tsentral'noyi i Skhidnoyi Yevropy: Monohrafiya. Uzhhorod: Mystets'ka liniya, 688 s.
3. Tsumaryev M. I. (2019) Formuvannya hromadyans'koyi kul'tury lokal'noyi demokratiyi v suchasniy Ukrayini : dys. ... k-ta polit. nauk: 23.00.03 / Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv, 245 s. URL: https://old.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/dis_Tsumariiev.pdf
4. Pankratova V. O. (2022) Vykorystannya instrumentiv lokal'noyi demokratiyi v Ukrayini: pravovi aspekty. *Nove ukrayins'ke pravo*, №. 2. S. 101-106.
5. Muzychenko H. V. (2002) Osnovni komponenty mistsevoyi demokratiyi v suchasniy Ukrayini. *Trudy Odesskoho polytekhnycheskoho unyversyteta*. Vyp. 2 (18), S. 320-323.
6. Mayko T. S. (2017) Mis'ka rada yak instytut lokal'noyi demokratiyi v Ukrayini : dys. ... k-ta nauk : 23.00.02 / Skhidnoyevropeys'kyu natsional'nyy universytet imeni Lesi Ukrayinky. Luts'k, 231 s. Rezhym dostupu: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/3972/4005>

7. Decentralization and local democracy in the world : first global report by United Cities and Local Governments : Washington, DC : World Bank, 2009. 345 p. : ill. (some col.), tables (col.) URL: https://www.goldi.uclg.org/sites/default/files/GOLDI_%20EN.pdf
8. Bulmer, E. (2017). Local democracy. International IDEA Constitution-Building Primer Local democracy. Stockholm: International IDEA. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/local-democracy-primer.pdf>
9. Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen, C. H., Krusell, J., Medzihorsky, J., Pernes, J., et al. (2019). The Methodology of «Varieties of Democracy» (V-Dem)1. *Bull. Sociol. Methodol.* 143, 107–133. doi: 10.1177/0759106319854989
10. Weidmann, N. B., Benitez-Baleato, S., Hunziker, P., Glatz, E., & Dimitropoulos, X. (2016) Digital Discrimination: Political Bias in Internet Service Provision Across Ethnic Groups. *Science* 353(6304). URL: <https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.aaf5062>
11. McMann, K. M., Seim, B., Teorell, J., & Lindberg, S.I. (2020) Why Low Levels of Democracy Promote Corruption and High Levels Diminish It. *Political Research Quarterly* 73(4). URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1065912919862054>
12. Greskovits, B. (2015) The hollowing and backsliding of democracy in East Central Europe. *Glob. Policy* 6, 28-37. doi: 10.1111/1758-5899.12225
13. Bermeo, N. (2016) On democratic backsliding. *J. Democracy* 27, 5–19. doi: 10.1353/jod.2016.0012
14. European Commission, Joint Research Centre, Rudkin, J., Kimbell, L., Stoermer, E., et al. (2019) *The future of government 2030+ : a citizen centric perspective on new government models*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, doi:10.2760/145751. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2760/145751>
15. Heinelt, H. (2018). Introduction. In H. Heinelt (ed), *Handbook on Participatory Governance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, pp. 1-16.
16. Bua A., Bussu S. (2021) Between governance-driven democratisation and democracy-driven governance: Explaining changes in participatory governance in the case of Barcelona. *European Journal of Political Research*, Vol. 60. No. 3. Pp. 716-737. URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1475-6765.12421>